

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 10/95

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu JUDr. Milana Čiča a sudcov JUDr. Júliusa Černáka, JUDr. Anny Danielčákovej, JUDr. Jána Drgonca, JUDr. Jána Klučku, JUDr. Viery Mrázovej, JUDr. Štefana Ogurčáka, JUDr. Richarda Rapanta a JUDr. Miloša Seemanna vo veci navrhovateľa Krajského súdu v Bratislave, zastúpeného predsedom senátu JUDr. Milanom Deákom, proti Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, zastúpeného ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky JUDr. Jozefom Liščákom, o vyslovenie nesúlady § 13 vyhlášky č. 45/1964 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb., s ustanovením § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov na neverejnom zasadnutí 28. februára 1995 takto

r o z h o d o l :

Ustanovenie § 13 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti č. 45/1964 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka, n i e j e v súlade s ustanovením § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov.

O d ô v o d n e n i e

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne na neverejnom zasadnutí 18. januára 1995 po predbežnom prerokovaní prijal návrh Krajského súdu v Bratislave, zastúpeného predsedom senátu JUDr. Milanom Deákom, na začatie konania vo veci súladu právnych predpisov § 13 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti č. 45/1964 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka (ďalej len vyhláška č. 45/1964 Zb.), s ustanovením § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v platnom znení).

Na Ústavný súd Slovenskej republiky bol návrh doručený 7. decembra 1994. Krajský súd v Bratislave vo veci pod sp. zn. 12 Co 237/94 uznesením z 13. októbra 1994 podľa § 109 ods. 1 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku zákona č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov (úplné znenie vyhlásené pod č. 38/1995 Z. z.) konanie o odvolaní proti prvostupňovému rozsudku Okresného súdu v Trnave zo 14. apríla 1994 sp. zn. 19 C 47/94 prerušil.

Navrhovateľ poukázal na nesúlad § 13 vyhlášky č. 45/1964 Zb. s ustanovením § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka v platnom znení. Podľa § 13 citovanej vyhlášky výška dohodnutých úrokov pri pôžičke peňazí medzi občanmi je najviac 2 % ročne. Naproti tomu ustanovenie § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka pri peňažnej pôžičke umožňuje dohodnúť úroky bez limitovania výšky. Osobitná právna úprava obdobná § 13 vyhlášky č. 45/1964 Zb., ktorá by ustanovila maximálnu výšku úrokov, nebola vydaná. Na základe tejto argumentácie navrhovateľ žiada vydať nález tohto znenia:

„Ustanovenie § 13 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti č. 45/1964 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka, nie je v súlade s ustanovením § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v platnom znení).“

Druhý účastník konania, Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, zastúpené ministrom JUDr. Jozefom Liščákom, k návrhu sa písomne vyjadrilo 24. januára 1995. Vo

vyjadrení uvádza, že vyhláška bývalého unitárneho Ministerstva spravodlivosti č. 45/1964 Zb. je dnes v dôsledku opakovaných novelizácií Občianskeho zákonníka prekonaná vo viacerých ustanoveniach. Preto Ministerstvo spravodlivosti SR navrhuje jej zrušenie v pripravovanom nariadení vlády Slovenskej republiky, ktoré podľa plánu legislatívnych úloh predloží na rokovanie vlády do konca februára 1995. V pripravovanom návrhu vládneho nariadenia sa nepočíta s § 13 dnes platnej vyhlášky, ani s jeho modifikáciou. S právnym názorom navrhovateľa, že § 13 dotknutej vyhlášky nie je v súlade s § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka, súhlasí.

Zo spisu Okresného súdu v Trnave sp. zn. 19 C 47/94 vyplýva, že v tomto spore navrhovateľka [REDAKOVANÉ] podala proti odporkyňi [REDAKOVANÉ] žalobu na zaplatenie sumy 35 000 Sk a príslušenstva na tom základe, že odporkyňi dňa 3. marca 1993 poskytla pôžičku peňazí vo výške 30 000 Sk so splatnosťou do dvoch mesiacov a s povinnosťou vrátiť okrem 30 000 Sk, aj zaplatenie ďalších 5 000 Sk. Rozsudkom Okresného súdu v Trnave (sp. zn. 19 C 47/94) zo 14. apríla 1994 bolo návrhu navrhovateľky vyhovené. Proti rozsudku sa odvolala odporkyňa. V odvolaní namieta oprávnenosť nároku navrhovateľky na zaplatenie 5 000 Sk, keďže je to v rozpore s § 39 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého je neplatný právny úkon odporujúci zákonu alebo dobrým mravom.

Podľa § 387 ods. 1 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. do vydania zákona č. 509/1991 Zb. (novely k Občianskemu zákonníku), ak ide o pôžičku peňazí medzi občanmi, možno požadovať úroky, len ak boli dohodnuté; pričom úroky nesmú presahovať výšku, ktorú ustanovuje vykonávací predpis. Týmto vykonávacím predpisom je vyhláška Ministerstva spravodlivosti z 5. marca 1964 č. 45/1964 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka, vrátane § 387 ods. 1. Podľa § 13 tejto vyhlášky výška dohodnutých úrokov pri pôžičke peňazí medzi občanmi smie byť najviac 2 % ročne.

Pôžička peňazí upravená v § 387 Občianskeho zákonníka (zákon č. 40/1964 Zb.) patrila do rámca úpravy občianskej výpomoci. Takéto poskytovanie pôžičky, vychádzajúc i z dôvodovej správy k príslušnému ustanoveniu, malo mať ráz „súdružskej výpomoci“. Preto

pri peňažnej pôžičke sa pripustili dohodnuté úroky len v ustanovenej výške podľa § 13 vyhlášky č. 45/1964 Zb. Zmluvná voľnosť bola obmedzená v čl. VII. Zásad občianskoprávných vzťahov, podľa ktorých sa nikto nesmel na úkor spoluobčanov obohacovať. Poskytovanie občianskej výpomoci muselo byť v súlade „s pravidlami socialistického spolužitia“. Dohoda o odmene, ktorá takýmto kritériám nezodpovedala, podľa § 39 Občianskeho zákonníka mohla byť vyhlásená za neplatnú.

Zákonom č. 509/1991 Zb. došlo ku rozsiahlejšej novelizácii Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. s účinnosťou od 1. januára 1992. Týmto zákonom bol § 387 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ako aj celý rad ďalších ustanovení záväzkového práva, zrušený. Obdobným ustanovením účinným od 1. januára 1992 je § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka, v ktorom sa uvádza, že pri peňažnej pôžičke možno dohodnúť úroky. Teraz platné zákonné ustanovenie § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka výšku dohodnutých úrokov nijako nelimituje a nedáva ani splnomocnenie, aby sa takáto limitácia mohla urobiť vykonávacím predpisom, teda normou nižšej právnej sily. Zákonodarca v zákone č. 509/1991 Zb. opomenul zrušiť § 13 vyhlášky č. 45/1964 Zb. Zrejme nešlo o zámer ho naďalej ponechať v platnosti.

Za dnešného zákonného stavu odo dňa 1. januára 1992 Ministerstvo spravodlivosti SR už nemá splnomocnenie vydať vykonávací predpis týkajúci sa maximálne prípustnej výšky úrokov pri peňažných pôžičkách medzi občanmi a to zrejme preto, že podľa § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka, v znení platnom od 1. januára 1992, tieto úroky sú predmetom voľného zmluvného dojednanja medzi účastníkmi zmluvného vzťahu. To však neznamená, že by bolo možné dohodnúť úroky v akejkoľvek výške. Dohoda o úrokoch musí byť v súlade s ustanovením § 39 Občianskeho zákonníka, teda nesmie sa priečiť dobrým mravom. Podľa citovaného zákonného ustanovenia je na súdoch, aby v konkrétnych prípadoch ustálili, či výška dohodnutých úrokov je alebo nie je v súlade s dobrými mravmi. Nemožno však dnes už túto otázku riešiť vyhláškou Ministerstva spravodlivosti č. 45/1964 Zb.

Na podporu uvedeného stanoviska Ústavný súd SR poukazuje na ustanovenie § 85 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení platnom do 31. decembra 1991. V ňom bolo

uvedené, že v prípade omeškania s plnením peňažného dlhu má veriteľ právo požadovať od dlžníka popri splnení dlhu aj úroky z omeškania s tým, že výšku úrokov z omeškania ustanovuje vykonávací predpis. Aj v tomto prípade išlo o ten istý vykonávací predpis, teda vyhlášku Ministerstva spravodlivosti č. 45/1964 Zb., ktorý v § 1 ods. 1 ustanovuje výšku úrokov z omeškania 3 % ročne. Zákonom č. 509/1991 Zb. bol rovnako ako § 387 zrušený aj § 85 ods. 2 Občianskeho zákonníka a bol nahradený novým ustanovením § 517 ods. 2 s účinnosťou od 1. januára 1992. Podľa tohto ustanovenia, ak ide o omeškanie s plnením peňažného dlhu, má veriteľ právo požadovať od dlžníka okrem plnenia dlhu aj úroky z omeškania s tým, že výšku úrokov z omeškania ustanoví vykonávací predpis. Teda v tomto prípade nové znenie zákonného ustanovenia (§ 517 Občianskeho zákonníka) je v podstate totožné s predchádzajúcim zrušeným ustanovením, lebo i naďalej limituje výšku úrokov z omeškania a splnomocňuje Ministerstvo spravodlivosti maximálne prípustnú výšku úrokov z omeškania ustanoviť vykonávacím predpisom. Naproti tomu pri § 658 Občianskeho zákonníka takéto zmocnenie sa nepredpokladá.

Ústavný súd na tomto základe dospel k záveru, že návrh je právne opodstatnený. Zistil, že je nesúlady medzi ustanovením § 13 vyhlášky č. 45/1964 Zb. a § 658 ods. 1 teraz platného Občianskeho zákonníka a preto rozhodol tak, ako je to uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

Podľa čl. 132 Ústavy Slovenskej republiky, ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v čl. 125 je nesúlady, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto predpisy vydali, sú do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu povinné ich uviesť do súladu s ústavou, ústavnými zákonmi, a ak ide o predpisy uvedené v čl. 125 písm. b/, aj s inými zákonmi; ak ide o predpisy uvedené v čl. 125 písm. c/, aj s inými zákonmi, s medzinárodnými zmluvami, s nariadeniami vlády Slovenskej republiky a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných orgánov štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.

Ústavný súd rozhodol nálezom o nesúlade ustanovenia § 13 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti č. 45/1964 Zb. s § 658 ods. 1 teraz platného Občianskeho zákonníka. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky je právnym nástupcom bývalého unitárneho Ministerstva spravodlivosti.

Podľa čl. 152 ústavy ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy zostávajú v Slovenskej republike v platnosti, ak neodporujú ústave. Meniť a zrušovať ich môžu príslušné orgány Slovenskej republiky. Neplatnosť zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných v Českej a Slovenskej Federatívnej Republike vzniká deväťdesiatym dňom po uverejnení rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky o ich neplatnosti spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Keďže sa tak nestalo, vyhláška č. 45/1964 Zb. platí a ústavný súd vo veci oprávnene konal a rozhodol.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Košiciach dňa 28. februára 1995